

Progutan vrebački Društveni dom

Općinski sud u Gospiću za samo dva tjedna odobrio je gradskim vlastima i gradonačelniku Karlu Starčeviću da se upišu kao vlasnici Doma Društva Srpske narodne čitaonice i knjižnice Vrebac, osnovanog 1930.

TROMA sudska praksa u Hrvatskoj ponekad ugodno iznenadi. Postalo je uobičajeno da suđski postupci traju dugo, da se vracaju na početak i da katkad čak nadizive stranke u postupku. No i dalje se poneki slučajevi rješavaju brzo i efikasno. Doduše, pretežno u korist onih koji imaju moć. Takav primjer stiže iz središta Like, iz Gospića.

Tamošnji Općinski sud i njihov Zemljinski-ko-knjizični odjel rješio je u samo 13 dana jedan zahtjev rukovodstva Grada Gospića, na čelu s HSP-ovim gradonačelnikom KARLOM STARČEVIĆEM. U nepuna dva tjedna, od 4. do 17. marta 2021., Sud je odlučio da se u vlasništvo Društvenog doma u obližnjem Vrepцу upiše Grad Gospic, i to prvi put u 90 godina, koliko dugo je u tom trenutku ovaj dom postojao. Naime, od početka izgradnje doma 1931. pa sve do intervencije Grada Gospića 2021., u zemljinišnim knjigama je uvijek bio upisan samo jedan vlasnik, a to je Društvo pod nazivom Srpska narodna čitaonica i knjižnica Vrebac. Taj status se nije mijenjao ni nakon Drugog svjetskog rata jer dom nije bio nacionaliziran.

Ovo nije bio prvi put da je Grad zatražio upis u vlasništvo. Bivši gradonačelnik MI-

LAN KOLIĆ je 2006. poslao sličan zahtjev Općinskom sudu tvrdeći da je Grad pravni slijednik doma u Vrepцу. No zahtjev je tada odbijen. Obrazloženje Šuda je glasilo da priložena isprava, u kojoj je bilo navedeno da u registru Trgovačkog suda u Karlovcu nema podataka o vlasniku odnosno o Srpskoj čitaonici, nije bila dovoljna za upis vlasništva.

Petaest godina kasnije, gradonačelnik Starčević ponudio je nešto podrobnije obrazloženje. On smatra da dom u vlasništvu Srpske čitaonice 'predstavlja stari oblik submunicipalnog društvenog vlasništva' te da vlasništvo doma Vrepca 'valja smatrati vlasništvom jedinica lokalne samouprave, ovisno o zaključenom sporazumu o preuzimanju nekretnina bivših općina'. Gradonačelnik se pozvao na Zakon o lokalnoj samoupravi iz 1990. godine temeljem kojega je imovina bivših općina podijeljena na novoformirane općine i gradove.

Ne bi ovaj sudske postupak i prebacivanje vlasništva bili naročito zanimljivi da se zaista radi o društvenoj imovini bivše općine Gospic koju bi sada trebalo upisati u vlasništvo Grada. Upis Grada kao vlasnika doma u Vrepcu ne bi mogao biti osporen da nije u pitanju preuzimanje privatnog

vlasništva, i to baš, kakve li slučajnosti, u većinsko srpskom selu. Uza sve to, mještani Vrepca i članovi obnovljene udruge Srpska narodna čitaonica i knjižnica Vrebac uopće nisu bili obaviješteni o želji gradskih vlasti da se upišu kao vlasnici njihovog doma. Također nisu dobili službenu informaciju da je Grad u tome na kraju i uspio.

Sve su saznali slučajno u oktobru prošle godine, sedam mjeseci nakon što je Grad postao vlasnik doma. Inače, udruga Srpska narodna čitaonica i knjižnica Vrebac obnovljena je 2017. godine. S radom je prestaša još 1941., prilikom uspostave Nezavisne države Hrvatske. Zadnjih pet godina Vrepčani aktivno rade na jačanju članstva udruge, ali još i više, na obnovi dotrajalog doma koji im je donedavno pripadao. Od fasade, krova, stubišta pa do unutrašnjih radova, sve je vapilo za obnovom, za koju su im bile potrebne velike donacije. Baš tako su i saznali za promjenu vlasništva.

TREBALI su dobiti donaciju za obnovu krovista od jedne fondacije iz Italije. Donatori su tražili dokumentaciju, između ostalog i vlasnički list. Iz Italije su međutim dobili obrazloženje da dokument koji su priložili nije validan. Nakon toga su poslali isti dokument, još uvijek ništa ne sumnjući. Nakon te bezuspješne razmjene, zavrtili su u zemljinišnu knjige i imali su što vidjeti - udruga više nije bila vlasnik doma.

Povijest izgradnje doma i svi papirnati dokazi iz međuratnog perioda u potpunosti idu u prilog Vrepčana. S više od 200 metara kvadratnih, tadašnji Kulturno prosvjetni dom je početkom 1930-ih dao izgraditi ISA BOGDANOVIC, poznati beogradski odvjetnik porijeklom iz Vrepca. Ne samo da je najvećim dijelom finansirao njegovu izgradnju, nego je za tu svrhu ustupio privatnu zemljisu česticu. Čim su postavljeni temelji doma, Bogdanović je prenio vlasništvo sa sebe na Srpsku narodnu čitaonicu i knjižnicu Vrebac, društvo koje je bilo osnovano koju godinu ranije.

Prema arhivskim dokumentima, upisom od 14. jula 1930. i odluke od 17.

Počeli obnovu pa ostali bez Doma - Vrebac

jula iste godine, 'na temelju pravomoćne uruđbene isprave kraljevskog kotarskog suda u Gospiću od 28. oktobra 1929., uknjiženo je pravo vlasništva u korist Srpske narodne čitaonice i knjižnice u Vrepcu.'

S druge strane, statutom Društva, u članu 33. bilo je određeno da, ako skupština zaključi da se društvo razide ili ako bi ga državna vlast raspustila, 'društveni imetak predaje se na čuvanje mesnoj crkvenoj opštini, koja će sav povereni joj imetak vratiti novome koje bi se osnovalo u Vrepcu pod istim imenom i sa istim zadacima.'

Nakon gašenja Društva dom nije mogla preuzeti vrebačka pravoslavna crkva jer je 1948. srušena. Tako je vlasništvo ostalo nepromjenjeno, a mještani su dom korištili jednako kao i prije rata; kao čitaonicu, sjedište mjesne zajednice i mjesto susreta. Jedino je zgrada dobila novi naziv - Društveni dom Nikola Dragosavac, Vrebac. Čirilični natpis s imenom domaćeg prednatrog skojevca i partizana poginulog u Narodnooslobodilačkoj borbi i dalje stoji na fasadi doma. Štoviše, u blizini nalazi se u potpunosti očuvan spomenik žrtvama fašističkog terora iz sela Vrebac, Pavlovac i Zavode.

Selo Vrebac, smješteno u Ličkom Polju, prema zadnjem popisu stanovništva ima 45 stanovnika. Selo je prije rata bilo gotovo deset puta brojnije, no i s ovakvom tankom demografskom slikom, u Vrepcu ne vlada mrtilo i pustoš, kakvo je u selima Čitluk ili Divoselo, gdje su još samo mine ostale. Kuće u Vrepcu su obnovljene, dvořišta ograđena, a u središtu selu se uredene stare šterne i bočalište. Bojloj općoj slici u Vrepcu svakako pridonosi i posvećnost mještana Društvenom domu, tom zajedničkom nasljeđu koje čuvaju i obnavljaju. Incijativa za renoviranjem doma, kontaktiranje gradskih vlasti oko pomoći i donacija očito su samo bile podstjenik za rukovodstvo da vrijednu imovinu stave pod svoje upravljanje.

Pozlali smo Gradu Gospicu pitanja prema kakvim kriterijima i temeljem kojih uredbi je Grad dobio vlasništvo te u kakvu svrhu će Grad koristiti dom. Do zaključenja ovog broja nismo dobili odgovor.

■ Anja Kožul

